

تورک یوردی

ناشری : تورک یوردی .

مدیری : آق جورہ اوغلی یوسف .

۵ آشرین اول ۱۳۲۸

یل ۱

صافی ۲۴

زلف دلبره تشبیه ایلدکاری خط اویغورینک صوك طرژنده در . [۲]
 بز شو سطرلری یازار کن آلمان تورکی شناسلرینک اک مشهورلرندن عزیز
 دوستم فون لقوق Von Lecoq دهاسکی بر زمان ، یعنی اویغورلرک شامانی مذهبنده
 بولندقلری وقتدن قالمه بر چوق آنار عتیقه لرند قولا لاندقلری اویغور القباسی
 کوستریر بر جدولی اهدا ایتک لطفند بولندیلر . بز بوجدولی مع التشکر بورایه
 درج ایدیورز . بونکله اوقوی بیلمرزه اصل او اسکی خزیننه لرک آناختارینی
 ویریورز .

(بیتمدی — اویغور القباسی جدولی کله جک دفعه به)

تجسس

تورکجه صرفک موجدی

« بیلیوغرافی » اسکی لسانک بر قاج کله لی ترکییله ادا اولوندینی اوزره
 « علم احوال کتب » بزده قیمتی حقیه آ کلاشیلامایان علم شعبه لرندن بر مهمنی تشکیل
 ایدیور . بو علمک متخصصلری بزده اسکی یکی نه قدر کتاب وارسه هپسه دائر
 معلومات ویرر ؛ اولرک سایه سنده بر کتانی اوقویامادن متننی اوکره نیر ، حتی
 فصللرینی ، بابلرینی آ کلارز .

بزده بو علمله متوغل اولان ذاتلرک عددی بک محدود در ، مرحله به بشی
 تجاوز ایتمز ، بونلرک ایچنده بروسه لی محمد طاهر بک جداً فاضل بر بیلیوغرافدر .
 تورکلردن وبالخاصه عثمانلیلردن کلن عالم ، متفن ، شاعر بوتون فکر و قلم اربابنک
 ترجمه حاللرینی بیلیر ، اثرلری حقنده معلومات ویرر . بو اثرلری کورمک ایچون
 استانبول ، خداوند کار ، آیدین ، مناستر ، سلانیک ، قوصوه ، قونیه وادرنه
 ولایتلرینک بوتون کتبخانه لری کزمش ، برخیلی نادیده اثرلرله ایتمز ،

[۲] « پاره دو قورتی » نک یارسده نشر ایلدیکی معراجنامه مقدمه سنده || XX ،

||| XX نجی صحیفه لره باقیله .

کورمه مدکلری حقنده ده ممکن اولان فدا کاراقلری اختیار ایدمه رک معلومات آلمشدر .
 بوفضیت خزینه سندن بعضی بعضی مستقیض اولمغه کیدرم ، کچنارده زیارتلرینه
 کیتدیکم وقت بکا ، هجرتک ۹۳۷ نجی سنه سنده برغمه لی قدری نامنده بر ذات
 طرفندن تألیف ایدلمش بر تورکجه صرف کتابی کوسته رمشدی . باشقه کتابلرله
 مشغول اولدیغم ایچون بو اثره او قدر اهمیت ویره مدم . ظایت دالغین بر نظرله
 اوتهمنی بر یسنی سوزدم ؛ فقط اعتراف ایدم که الملك طوتدینی ، کوزلرمک
 کوردیکی شیئی دماغم دویم یوردی . آرادن بر مدت کچدی . تورکجه ایلك لغت
 کتابک « رود هاووز » طرفندن ترتیب ایدلایکینی او قودم ؛ بوصره ده تورکجه
 صرفک ترتیبی شرفی ده ؛ ظن ایدم ، فؤاد وجودت پاشاردن برینه ویریل یوردی .
 او وقت (برغمه لی قدری) نک کتابجینی خاطر لادم ؛ و ایلك فرصتدن استفاده
 ایله طاهر بکک نزدینه قوشدم ؛ مطبوع اولمادیغی کبی باشقه یرده باشقه بر
 نسخه سی ده بولونمایان کتابی تدقیق ایتک اوزره آلام . اونک ایچون بوراده
 طاهر بکک علناً تشکر ایدیورم .

قانونی سلطان سلیمان دوری آدم لرندن اولان (برغمه لی قدری افندی)
 کتابی زمانک وزیر اعظمی اولان ابراهیم پاشایه اتحاف ایدیور . کتابنه ابراهیم
 پاشا نامه نظم ایتدیکی بر قصیده ایله باشلیور :

محبت سری بودله نچا یادک فلا اضمار
 اولور برکون انی عاشق ایدر بی اختیار اظهار
 نظر قلسه کوز اوچیله سعادت یوز طوتار اول دم
 اگر اغماض عین ایده اولور ایش اولزمان دشوار
 کجه اولسه بویله یزل صرلر بیره هپ بر تو
 که استرلرکه باشینه عدو کک قاقه لر مسمار ... الخ .

کورول یورکه قدری افندی زمانک اولدجه ای یازان شاعر لرنده مش ،
 « سپی » تذکره سنده بر قدریدن بحث اولوندیغی ، فقط برغمه لی اولدیغنه دأثر
 بر اشارت بولونمادیغی بونکله برابر زمان اعتباریله ایکیسنک عینی ذات اولماسی
 غالب اولدیغی یینه طاهر بکدن او کړندم .

قدری افندی ، ابراهیم پاشایه دعاسنی بیتردکن صو کرا : « اصل مرادم

سلطانم حضرت تارینه دعا و ثنادر ، لکن بودعایه توطئه ایچون دیلدم که برعجیجه نسخه اختراع ایلم که کسه دخی بو میدانه آت صجرا نغمش اوله . « و بر ایکی سطر صوکراده : » بودرر منتوره که جمع اولندی ، هجرت نبویک صلی الله علیه وسلم طوقز یوز اوتوز یدیسسنده ایدی . آتک ایچون ترکی لغتده یازلدی که بودیل اهلنه فایده ایلیه . سایر لغتلی دخی بوکا قیاس ایلیوب انلره دخی عالم اوله . مرادی بین ، مقدمانی واضح ، طالبلی تیزجک مراده یقشدزر . جیی عمرنده سعیرایدوب علم اوکرمینلره ضایت فایده ایلر . مطالعه ایلیوب فایده سینک ترتبن آکلین تصدیق ایلیوب دیرکه بو بر حیلهدر ، فیلی برقیل ایله چکر ؛ بیوک طاغلری برکوسکیله یرندن اوینه در ؛ زیرا هر طایفه کندو لغتی قاعده سن تیزاکلر ؛ تا که صکره . سایر لغتلی کندو لغتته قیاس ایدوب سهل زمانده جوق اذغانه یتیشور (اونک ایچون کتابی « میسرۃ العلوم » تسمیه ایتشدز .) بورساله جک هرکک خدمت شریفه سنه یتیشور ایسه لطف ایدوب طالباردن دریغ ایلمیه . نوله هرکسه اهل فضل اولسون ، عالمده نورانیت بول اولسون . دنیانک خود شرفی علمک قوتی وضعی حیلهدر . « دیور .

شو صمیمی مقدمه جکه دقت ایدیلبرسه برغمه لی قدری افندیک یک ایی قلبی بر تورک اولدینی آکلاشیلیر . و بوقدر مهم بر اثریله اک بویوک شاعر لریک فوقنده ملی بر خدمت ایفا ایتمش ایکن ، ترجمه حاله دأرزده هیچ برشی انتقال ایتمه مه سی بویوک تأسفلرله قارشیلانیر .

هجرتک ۹۷۶ هجری سنه سی ربیع الاولک یکرمی بشنده یازیسی ختام بولان بو یوزسکسان اوچ کوچوک صحیفه لی کتابک یوقاریده ذکر ایتدیکم مقدمه سندن صوکر ، صرفه کیریورز :

لفظی ایکی یه آرییور : کله ، مهملات . « کله بر لفظدر که سویلندکه آنندن بر معنی آکلنه . » بوتعریف بو کونکی شکلندن باشقه تورلو دکلدز . « مهملات اولدرکه همان بر قوری سوز اوله . معناسی اولیه . »

کله اوچ قسمدر : اسم ، فعل ، حرف .
« اسم اولدرکه یلکیزجق ذکر اولمغله اندن بر معنی آکلنه . اوچ زماندن

بری بیله قصد اولمیه . ، فعل اودرکه یلکیزجق ذکر اولمغله اندن بر
معنی قصد اولنه ، لکن اوچ زماندن بری ینجه بله فهم اولنه . ، « حرف
اودرکه آندن بر معنی دیلنه ، ولی یالکیزجق ذکر اولمغله حاصل اولمیه بر آخر
کله یه قوشمینجه . »

دقت بویورولورکه تعریفارچوق واضحدر . کله ، بوکونکی صرف کتابلرنده ده
بویله اوچه آریلیور . کله یی صفت و ضمیرک علاوه سیله بشه ، یدی یه و اون
چیقاران کتابلرده واردر ؛ آنجق شو اوچ اساس ترک ایدلمش دکلدرد .
بو ، مثاللریله برابر کتیریلن مجمل تعریفاردن صوکر ، عربی صرفنده
اولدینی کبی فعللرک تعریفله اوغراشییور : (امثله مختلفه) و (امثله مطرده) .
(بیلیمک) فعلنی مثال آلیور :

بلدی : عِلِمَ	بلور : یَعْلَمُ	بله : یَعْلَمُ	بلمک : عِلِمَ ... الح
ماضی	حال	مستقبل	مصدر

صوکر (تعریفات و تحقیقات و علامات) عنوانیله ایضاحاته کیریشیور .
ماضی ، ایکی قسمدر : معلوم ، مجهول . « ماضی » معلومک علامتی اولدرکه
مصدرک آخرتدن میمی کافی ، یا میمی کافی کیدررز . براسره لو دال قورز .
بلد کبی . ماضی معلوم شوندن خالی دکل که یاغائب اوله ، یا مخاطب اوله ،
یا متکلم اوله .

بو صورته بوتون صیغه لری علامتلیله ایضاح و تعریف ایدیور . دقته
شایاندرکه بزم بوکون قوللانیدیقمز « یور » لی حال صیغه سی موجود دکلدرد ؛
بوکون مضارع دیدیکمزه ، احوال دیور .

صیغه لری تشکیل ایچون مصدرلرک آخرتدن مک ، مق اداتلرینی قالدیریور ،
هر صیغه نك زمان ، شخص علامتلی علاوه ایدیور .
بو ، او ، کله لری یالکیز جمع علامتی اولان « لر » دن اول نون آلیور :
بولر ، اولر .

فعللرک تعریفی بتیردکن صوکر اسمله کچیور . (اسم جنس ، وضع
واحدله بر امرکلی ایچون وضع اوله . ، اسم شخص ، وضع واحدله بر

معین شی ایچون وضع اولنه. (صوکر) (اسم عدد) کلیور ؛ اونی (مضمرات)
تعقیب ایدیور . ضمیر لر ایکی قسمدر : متصل (شخصی ضمیر لر : سن ،
بز) کبی ، منفصل (سائر ضمیر لر : م ، مز .. سین ، ایز ...) کبی .
اسم ظرف : ظرف زمانه . ظرف مکانه آریلیور ؛ اسم استفهام (می ،
قده ... الخ) اداتلریله تشکیلی ایدیور .

(ترکیب اضافی) ، تورکجه قاعده سیله یاییلیور ؛ مضافلره الحاق اولونان
ضمیر کوسته ریلیور ، صاغر کاف حذف اولونیور . اضافت (براسی دیگر
اسمه نسبت استدیرمکه دیرلر .) صورتیله تعریف ایدیلیور . (ایکن) اداتیلر
یاییلان حال صیغه سندن بحث اولونیور . فاعله ، مفعوله کجیلیور . بش تورلو مفعول
وار : مفعول به ، مفعول مطلق ، مفعول فیه ، مفعول له ، مفعول معه .
بونلر بک آچیق بر لسانله ایضاح ایدلدکن صوکره مبتدا ایله خبردن ،
کلام ایله جمله دن بحث اولونیور . جمله ، اسمیه ، فعلیه ، ظرفیه ، شرطیه دیه
درده آریلیور . هر برینه مثاللر کتیریلیور . (اسم اشارت) کوسته ریلیور .
(حروف) ه کجیلیور . کتابک اون ایکی صحیفه سی اداتلره حصر اولونمشدر .
بوکون قولاندیغمز بوتون اداتلردن باشقه (گیل ، غیل) کبی شیمدی متروک
اداتلری مثاللریله ذکر ایدیور . بوندن صوکر (تحقیق کلمات ومعانی) فصلی
آچبور و بوراده کلمه لری اعلال ایدیور . اسلارینه ارجاع ایلور ... اشتقاقلر
یاییور .

کتابنه نهایت و بریرکن خیالینک برغزانی اوزون اوزادی به تحلیل ایدیور :

تیر جفالر ایله بغرم دلك دلك
غم اوقلریله طوبطلویم نیته کیم بلك
بنای عشق بر اولو بنیاده صلهی طرح
کیم اول بنایه کله عشاقدر هلك
اوپمک دلرکن اول می آهنگ دور ایدوب
شهنازه بنلهی صوکنی قیلدی بوسلك
تاب رخنده ایلهی دل زلفی مکان
کون گرم اولنجه کندویه ایدندی کولسکلك
قوتلو قیو آجلدی خیالینک اوستنه
آلجق کوکلو اولدن نیته کیم آشیک

تير ، عجم دلنده اوق معناسنه در . اوق اسم جنسدر . جفا عرب دلنده مصدردر ، انجتمك معناسه ؛ انجتمك ده بزم دلزده مصدردر . لر ، ادات جمعدر . چونكه تيرك جفايه اضافتي بيانيه در ؛ پس ديلرسه وز لري تيره صرف ايلرز ، ديلرسه وز جفايه صرف ايلرز . بعيد اوليه كه جفادن مراد اثر جفا اوله . ايلد فعل ماضى معلومدر ؛ علامتى يوقاروده كچدى . ايلديتك ايچنده بر او ضميرنى كوزدوب تيره راجع ايلرز . بفر ، جكرك قره سنه ديرلر . پس بفر ، اسم جنسدر . ميم كه بفره متصلدر ، ضمير متكلم متصلدر . پس ميم اسم مضمر اولدى . نته كيم يوقاروده بر كره بيان اولندى . دلك ، اسم جنسدر . بفرى منفرد ذكر انسهك بفر ديرز ، غينك اسره سييله ؛ اما مضاف افسك بفرم كې ، بفرك كې . بوتقديرجه غينى خفت ايچون جزملى ايلرز . كلكدك اعرابه : تير ، جفايه مضافدر ، اضافت بيانيه ايله . اضافت بيانيه دن مراد ، مضاف ايله مضاف ايله بحسب الذات بر اولسه لر ، ديمكدر ؛ واقعه اوله در . لر ، ادات جمعدر . ايكيسته ده صرفى جائزدر . تير ، جفايه مضافدر ، عجم قانونى اوزره ؛ زيره بونلرك قانوننده مضاف ، مضاف ايله اوزره مقدم قلنوز . ودخى تير جفا كلام اضافيدر ، مبتدادر ؛ ايلد مقدر اولان ضمير فاعل ايله جمله فعليه در ، مبتداه خبر واقع اولمشدر . بفرم ، كلام اضافيدر كه ايلديتك مفعول اوليدر ؛ زيرا ايلد بر فعلدر كه ايكي مفعول استر . دلك ، مفعول ثابيسيدر . دلك تكرار كلكدكندن مراد ، ظاهر بودر كه تا كيد دكلدر ، بلكه كثر آثاره اشارت ايچوندر .

بومصراعك جمله صنعتلرندن برى بودر كه اثر مؤثره مطابق كتورلدى ؛ زيرا (تير جفا ايلد دلك دلك) دسه يه خود (تير جفالر ايلد بفرم دلك) دسه بومصنعت بولمز ايدى . نته كيم فصيح بوحال معلومدر . بلكه بومصنعت رعايت اولتمق لابد شعره قباح و يرر . ودخى بومصراعده برصنعت ده بودر كه بونده شاعر بليغ اثر ايله مؤثرى ايكيستى جمع ايلدى . (بفرم دلك دلك) ديمسه بومصنعت بولمزدى . ودخى برصنعت ده بودر كه بوراده تيردن مراد حقيقت دكلدر ، بلكه استعاره در . بلكه تير مشبه به در ؛ جفا مشبه در . اوليه تشبيه ايله كه تشبيه واضعدر ، زيرا جفاي تشبيه شعرده اكن معتبر دكلدر . وجه تشبيه كوكله الم ويرمكدر ؛ لكن تير اوله جسمه الم ويرر ، اندن صكره سرايت ايلر كوكله . اما جفا واردر كه تيرلندر . بومصراعده برصنعت ده بودر كه معلول ايله علت قريبه ذكر اولتمشدر . معلول دكلدر ، علت قريبه تير جفادر ، زيرا تير جفادن مراد شول قوتدن فعله چقندر . ودخى بومصراعده برصنعت ده بودر كه مشبه به مشبه اوزره مقدم قلندى . زيرا بوكلام اكرجه تشبيهدر ، ولى اصل نظر من مشبه بهيه در . بوسببندركه بونك اوصافى ذكر اولندى ؛ (ايلدى بفرم دلك دلك) كې . حاصلى بوزيا مصراعك حقنده چوق سوز سويلك اولور ، لكن چوق تصديق ايتيلم .

غزلك هر مصراعى بوصورتله اوزون اوزادى يه صرفى وادى برتحليله

تابع طوتولیور . کتابک متنده ذکر ی اونودولان قاعده لر ، بو تحلیل اتانسنده
ذکر ایدیلیور .

بو کتابک اک بویوک شرفی ، بوندن اوچیوز طقسان یدی سنه اول یازیش
اولماسیدر ؛ قدری افندیکن اعتراف ایتدیکی کبی بو ، براختراعدر . تورکجه مزک
قاعده لرینی درت عصر اول شیمدیکندن مرحالده ده سادده بر صورتده
تصنیف ایده بیلمک ، مخترعی ایچون نهایتسز بر شرفدر . بو کونکی صرف
کتابلر من ، بزه قدری افندیکن فضله برشی اوکره تمیور . فعل بحثی ، دیگر
یختلره تقدیم ایتمه سی صیغه لری اوزون اوزون تصریف ایلمه سی کتابنه ده
بویوک بر قیمت ویریور .

اک زیاده دقته شایان برشی وارسه ، او وقتکی لسانمزک مرحالده ترکیلرک
ویسیلرک دکل ، بو کونکی اسکیلرک لسانندن چوقدها سادده اولماسی و جمله لرینک
قیصه بولونماسیدر . تورکجه مزک بداعتی ده بونده در .

یکی لسانه اعتراض ایده نلردن بری جمله لری بک قیصه بولویور ، و بوسورتله
فصاحت و بلاغتک مختل اولدیغنی اوکه سوریوردی . حالبوکه ، اصل تورکجه مزک
اوزون جمله لره تمحلی اولمادیغنی ، صریحه و عجمجه ترکیلرله بوغولان (اندرون
آرغوسی) نه بکزه مدیکی ، قیصه لق و قطعیلک اونک باشلیجه مزیتلرندن اولدیغنی
اونودولیوردی .

برغمه لی قدری افندی مرحومه خیر دعالر ایده لمکه ، بزه امتتاله شایان
برتشبت قوتی ، بر علمده موجدلک کوسته ردیلر ؛ عینی زمانده تورکجه مزک نه قدر
بدیع بر دبل اولدیغنی : « کورلسون که ترکی دلد نه قدر فصاحت و بلاغت
وارد که اکن اچک بر دیبکی اکنلک دیملکه ادا ایلرلر . » سوزیه انبات ایلیر .
قومیتیزی ، اصل سادده دیلزله قوتلندیره چک و نورلاندیراجغز . بو وادیده
خدمتلرینی کوردیکمز آتالرمیزی ده تجیل ایتک وظیفه مزدر .

نور عثمانیه : ۱۷ تموز ۱۳۲۸

تکم نامی